ايسىندى 70 جىل كۇرەسكە تولى جاڭا ءداۋىر
جاڭا جۇڭگونىڭ داڭقتى جىلدارى

پارتيا بولىپ تۇرۋىنىڭ تىرەگى، بيلىك جۇرگىزۋىنىڭ نەگىزى، كۇش ـ قۋاتىنىڭ قاينارى

شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 11 ـ ايدىڭ 7 ـ كۇنى بەيجيڭنەن بەرگەن حابارى. 2000 ـ جىلى 2 ـ ايدا جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتىنىڭ باس شۋجيى جياڭ زىمين گۋاڭدۇڭدا قىزمەت تەكسەرگەندە ءسوز سويلەپ، "ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ" ماڭىزدى يدەياسىن رەسمي ورتاعا قويدى.

پارتيانىڭ تاريحي ورنىنىڭ وزگەرۋىن كوزدە ۇستاي وتىرىپ، جياڭ زىمين گۋاڭدۇڭدا قىزمەت تەكسەرگەن كەزدە "ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ" تالابىن ورتاعا قويدى. ول بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: 70 جىلدان استام ۋاقىتتان بەرى، پارتيامىزدىڭ حالىقتىڭ قولداپ ـ قۋاتتاۋىنا يە بولۋىنىڭ سەبەبى پارتيانىڭ ءاربىر تاريحي كەزەڭدە قاي ـ قاشان دا جۇڭگونىڭ وزىق وندىرگىش كۇشتەرىنىڭ داموۋ تالابىنا ۋاكىلدىك ەتكەندىگى، جۇڭگونىڭ وزىق مادەنيەتىنىڭ العا باسۋ باعىتىنا ۋاكىلدىك ەتكەندىگى، جۇڭگوداعى قالىڭ حالىقتىڭ ءتۇبىرلى مۇددەسىنە ۋاكىلدىك ەتكەندىگى ەدى. جاڭا تاريحي شارت ـ جاعدايدا، پارتيامىزدىڭ وسى "ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ"دى قايتكەندە ءتيپتى دە ويداعىداي ورىنداي الۋى بۇكىل پارتياداعى جولداستاردىڭ، اسىرەسە، پارتيانىڭ جوعارى دارەجەلى كادرلارىنىڭ تەرەڭ ويلانۋعا ءتيىستى كەلەلى تاقىرىبى.

"ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ" ماڭىزدى يدەياسىن ورتاعا قويعانان كەيىن، جياڭ زىمين 2000 ـ جىلى 5 ـ ايدا جياڭسۋدا، جەجياڭدا، شاڭحايدا قىزمەت تەكسەرگەن كەزدە ءتيپتى دە باسا دارىپتەپ بىلاي دەدى: "'ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ'دى باستان ـ اياق ورىنداۋ ـــ پارتيامىزدىڭ پارتيا بولىپ تۇرۋىنىڭ تىرەگى، بيلىك جۇرگىزۋىنىڭ نەگىزى، كۇش ـ قۋاتىنىڭ قاينارى". وسىدان كەيىن، ول ورتالىقتا اشىلعان ەكونوميكالىق قىزمەت ماجىلىسىندە، بىرلىكساپ قىزمەتى ماجىلىسىندە جانە جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق ءتارتىپ تەكسەرۋ كوميتەتىنىڭ ماجىلىسىندە، جاڭا جاعدايدا پارتيانىڭ باسشىلىعىن كۇشەيتۋ جانە جاقسارتۋ ماسەلەسىنە ۇقساماعان تۇرعىدا بايىمداۋ جاساپ، "ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ" ماڭىزدى يدەياسىن ۇزدىكسىز تولىقتىردى جانە كەمەلدەندىردى.

2001 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى جياڭ زىمين جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتى اتىنان جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى قۇرىلعاندىعىنىڭ 80 جىلدىعىن قۇتتىقتاۋ ماجىلىسىندە سويلەگەن سوزىندە، "ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ" ماڭىزدى يدەياسىنىڭ عىلىمي ءمانىن جۇيەلى بايىمداپ: 80 جىلدىق كۇرەس جولى مەن نەگىزگى تاجىريبەلەردى قورىتىندىلاپ، جيناقتار بولساق، ءسوزسىز، باستان ـ اياق "ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ"دى ورىنداۋ دەگەندىك دەپ اتاپ كورسەتتى. "ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ" دەگەنىمىز ءبىر تۇتاس تۇتاس تۇلعا، ءوزارا بايلانىستى، ءبىرىن ـ ءبىرى جەبەيدى.

2002 ـ جىلى 11 ـ ايدا جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ 16 ـ قۇرىلتايىندا ماقۇلدانعان پارتيا ۋستاۆىنا وزگەرىس ەنگىزۋ جوباسىندا "ۇشكە ۋاكىلدىك ەتۋ" ماڭىزدى يدەياسى ماركسيزم ـ لەنينيزم، ماۋ زىدۇڭ يدەياسى، دىڭ شياۋپيڭ نازارياسىمەن بىرگە پارتيانىڭ جەتەكشى يدەياسى ەتىپ تۇراقتاندىرىلدى ءارى پارتيا ۋستاۆىنا ەنگىزىلدى.

جۇدىرىقتاي جۇملا وتىرىپ تاسقىن اپاتىن جەڭدى

شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 11 ـ ايدىڭ 6 ـ كۇنى بەيجيڭنەن بەرگەن حابارى. 1998 ـ جىلى جازدا، بۇكىل ەل بويىنشا جوعارىدان تومەنگە دەيىن جۇدىرىقتاي جۇملىپ، ارميا مەن حالىق، كادرلار مەن بۇقارا ءبىر نيەتپەن ىنتىماقتاسىپ، جۇڭحۋانىڭ ۇلان ـ بايتاق دالاسىندا تاسقىنعا قارسى اتتانۋدىڭ قۇدىرەتتى دە ايبىندى جىرىن جازدى.

1998 ـ جىلى جازدا ەلنينو قۇبىلىسىنىڭ ىقپالىندا، ەلىمىزدىڭ وڭتۇستىگىندەگى چاڭجياڭ وزەنى الابىندا جانە سولتۇستىگىندەگى سۇڭحۋاجياڭ وزەنى الابىندا، نىنجياڭ وزەنى الابىندا سيرەك كەزدەسەتىن تولاسسىز كۇشتى نوسەر جاۋىپ، تاريحتاعى ەستەلىككە النعانداردان اسىپ تۇسكەن ەرەكشە اۋىر تاسقىن تۋسىنان 3 وزەن وڭىرىندەگى كەڭ ـ بايتاق جازىقتا، قىستاق، قالاشىقتارعا جانە قالالارعا لاپ قويىپ، الاپتاعى ونەركاسىپكە، اۋىل شارۋاشىلىعىنا، ەنەرگيا بازالارىنا جانە نەشە ون ميلليونداعان حالىق بۇقاراسىنىڭ ءومىرى مەن مال ـ مۇلكىنىڭ حاۋىپسىزدىگىنە اۋىر قاتەر ءتوندىرىپ، 200 ميلليوننان استام ادام اپاتقا ۇشىرادى.

ەرەكشە اۋىر تاسقىن الدىندا، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتى، مەملەكەتتىك كەڭەس جانە ورتالىق اسكەري ىستەر كوميتەتى جان ـ جاقتى ورنالاستىرۋ جاساپ، ءدۇبىرى جەر جارعان قايراتپەن تاسقىنعا قارسى اتتانىپ حاۋىپتەن اراشالاۋ كۇرەسىنە قولباسشىلىق ەتتى. ورتالىق اسكەري ءبولىمنىڭ، قارۋلى ساقشىنىڭ 300 مىڭنان استام قولىن تاسقىنعا قارسى اتتانىپ حاۋىپتەن اراشالاۋعا شۇعىل جۇمىلدىردى جانە ورنالاستىردى، بۇل قوسىن وسى رەتكى كۇرەس جەڭىسىنە قول جەتكىزۋدەگى ماڭىزدى تىرەكتى كۇشكە اينالدى.

جياڭ زىمين قاتارلى پارتيا مەن مەملەكەت باسشىلارى تاسقىنعا قارسى اتتانىپ حاۋىپتەن اراشالاۋدىڭ ءبىرىنشى شەبىنە كوپ رەت باردى، ءار دارەجەلى باسشى كادرلار اپات بولعان جەرلەرگە ىركەس ـ تىركەس اتتانىپ، قالىڭ ارميا ـ حالىقپەن بىرگە مويىماس جىگەرمەن شايقاس جۇرگىزدى. 2 ايعا جۋىق جاپالى شايقاس جۇرگىزۋ ارقىلى تاسقىنعا قارسى اتتانىپ حاۋىپتەن اراشالاۋ كۇرەسىنىڭ جەڭىسىنە قول جەتكىزىپ، ەرەكشە اۋىر تاسقىن جاعدايىندا اپات زيانىن ەڭ تومەنگى شەككە تۇسىرۋدەي كەرەمەتتى جارىققا شىعاردى. 9 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى جياڭ زىمين جيۋجياڭ قالاسىندا تاسقىنعا قارسى اتتانىپ اپاتتان قۇتقارۋ قىزمەتى جونىندە ءسوز سويلەپ، تاسقىنعا قارسى اتتانىپ حاۋىپتەن اراشالاۋ كۇرەسىندە شەشۋشى ۇلى جەڭىسكە قول جەتكەندىگىن جاريالادى ءارى اپاتقا ۇشىراعان وڭىرلەردەگى قالىڭ كادرلاردى، بۇقارانى قيىنشىلىقتان قورىقپاۋ، قايسارلىقپەن كۇرەسۋ رۋحىن ۇزدىكسىز ساۋلەلەندىرىپ، قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزىپ، ءوزارا كومەكتەسىپ، اپاتتان قۇتقارۋ قىزمەتىن جاقسى ىستەپ، ءوندىرىستى ەرتەرەك قالپىنا كەلتىرىپ جانە داميتىپ، كوركەم مەكەندى ەرتەرەك قايتا قۇرۋعا ۇندەدى.

9 ـ ايدىڭ 5 ـ كۇنى جياڭ زىمين حيلۇڭجياڭ ولكەسىنە بارىپ نىنجياڭ وزەنى، سۇڭحۋاجياڭ وزەنى الابىنداعى تاسقىنعا قارسى اتتانىپ اپاتتان قۇتقارۋ قىزمەتىن تەكسەرىپ، اپاتقا ۇشىراعان بۇقارانىڭ تۇرمىسىن ويداعىداي ورنالاستىرۋدى باسا دارىپتەدى. 9 ـ ايدىڭ 6 ـ كۇنى ول قاتىستى جاقتاردىڭ مالىمەتىن تىڭداعاندا بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: وسى جولعى تاسقىنعا قارسى اتتانىپ حاۋىپتەن اراشالاۋ كۇرەسىندە ءبىز ءبىر نيەت، ءبىر تىلەكپەن جۇدىرىقتاي جۇملىپ، قيىنشىلىقتان قورىقپاي، قايسارلىقپەن كۇرەسىپ، مويىماستان باتىلدىقپەن جەڭىسكە جەتۋدەي تاسقىنعا قارسى اتتانۋدىڭ ۇلى رۋحىن قالىپتاستىردىق، بۇل ـــ ءبىزدىڭ جۇڭحۋا ۇلتىمىزدىڭ شەكسىز قاستەرلى رۋحاني بايلىعى.

ۇلتتىڭ گۇلدەنۋى جولىندا ـ ورجۇرەك قۇرباندار شەجىرەسى

قىزمەتىنە ادال بولىپ، حالىق ءۇشىن ىستىق قانىن توكتى

ـــ "حالىق ساقشىسى" سەرجان ماميلانىڭ قاھارماندىق حيكاياسىن ەسكە الۋ

شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 11 ـ ايدىڭ 6 ـ كۇنى ۇرىمجىدەن بەرگەن حابارى (ءتىلشى اينۇر). "التىن تاۋ، كۇمىس سۋ" اتانعان شينجياڭنىڭ شەكارا قامالىنداعى شاعىن قالا التاي ايماعى كوكتوعاي اۋدانىنىڭ كورىنىسى كوز تارتادى. حانىزۋ كادىردى قۇتقارۋ جولىندا ەرلىكپەن قۇربان بولعان جاس قازاق حالىق ساقشىسى وسى ارادا ماڭگىلىك ۇيقىعا شومىپ، جىم ـ جىلاس اۋلىنى كۇزەتىپ جاتىر.

قۇربان بولعان بۇل حالىق ساقشىسىنىڭ اتى سەرجان ماميلا، 1964 ـ جىلى 8 ـ ايدا دۇنيەگە كەلگەن، 1987 ـ جىلى قوعام حاۋىپسىزدىگى قىزمەتىنە قاتىناسقان، كوزى تىرىسىندە كوكتوعاي اۋداندىق قوعام حاۋىپسىزدىگى مەكەمەسى چيڭجىن ساقشى بولىمشەسىنىڭ حالىق ساقشىسى بولاتىن. 1994 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 9 ـ كۇنى ول قولىنا قوپارىلىس ءدارى تۇيىنشەگىن ۇستاعان بۇزاقىمەن جاۋجۇرەكتىكپەن شايقاسىپ، ەرلىكپەن قۇربان بولعان، سول كەزدە نەبارى 30 جاستا عانا ەدى. سەرجان قۇربان بولعانىنان كەيىن، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ مۇشەسى جانە توڭكەرىستىك قۇربان دەپ تانىلدى ءارى مەملەكەتتىك قوعام حاۋىپسىزدىگى جۇيەسىندەگى 1 ـ دارەجەلى قاھارمان ۇلگى اتاعى بەرىلدى.

1994 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 9 ـ كۇنى ساعات 22دەن 55 مينۋت وتكەندە، كوكتوعاي اۋداندىق چيڭجىن ساقشى بولىمشەسىنىڭ كەزەكشىلەر بولمەسىنىڭ تەلەفونى شىرىلدايدى. سول كۇنى كەزەكشىلىكتە تۇرعان حالىق ساقشىسى سەرجان مالىمدەۋدى قابىلدايدى: 2 بۇزاقى قوپارىلىس ءدارى الىپ اۋداندىق پارتكومنىڭ شۋجيى يە ۋيشياڭنىڭ ۇيىنە باسىپ كىرىپ، اقشا، زات، مىلتىق سۇراپ وتىر، بەرمەسە قوپارىلىس ءدارىنى جارماقشى. جاعداي شۇعىل بولعاندىقتان، ول تەلەفوندى قويا سالىپ دەلو مايدانىنا تىزگىن ۇشىمەن جەتەدى.

دەلو تۇتىلعان مايدانعا جەتكەن سوڭ، سەرجان ءبىرىنشى بولىپ اتىلىپ كىرەدى. اشىلعان ەسىك قايتادان سەرپىلىپ جابىلىپ قالعاندىقتان، بىرگە بارعان بىرنەشە قورعاۋشىلار ەسىكتىڭ سىرتىندا قالادى. اۋلا ىشىندەگى بۇزاقىنىڭ بىرەۋى قولىنا قوپارىلىس ءدارى تۇيىنشەگىن قۇشاقتاپ، ەندى بىرەۋى قولىنا پىشاق ۇستاپ تۇرادى، سەرجان اتىلىپ بارىپ، قوپارىلىس ءدارى تۇيىنشەگىن قۇشاقتاپ تۇرعان بۇزاقىنى قاپسىرا قۇشاقتاپ، تامىنىڭ بۇرىشىنا قاراي يتەرەدى، ەندى ءبىر بۇزاقى وتكىر پىشاعىن كەزەنىپ سەرجانعا تاپايدى. وسى كەزدە بۇزاقى قوپارىلىس ءدارى تۇيىنشەگىنىڭ بىلتەسىن تارتىپ جىبەرەدى... يە ۋيشياڭ مەن جۇبايى قاتەردەن قۇتىلادى، الايدا سەرجان قان جوسا بولىپ جىعىلىپ تۇسەدى.

سەرجاننىڭ اكەسى ماميلا دا قوعام حاۋىپسىزدىگىنىڭ كادىر ـ ساقشىسى بولاتىن، ول سەرجان قىزمەتكە جاڭادان قاتىناسقان كەزدە وعان ۇسىنعان ءبىر قالىڭ ەستەلىك داپتەرگە ءوزىنىڭ نەشە ون جىلدىق قوعام حاۋىپسىزدىگى قىزمەتىندەگى تاجىريبەسىن جازعان، اكەسى وعان بىلاي دەيتىن: "جارامدى ساقشى بولۋ ءۇشىن، بۇكىل ىنتا ـ پەيىلىڭمەن حالىق ءۇشىن قىزمەت ىستەۋىڭ كەرەك، وزىڭدەگى بارىڭدى، ءتىپتى جانىڭدى دا قۇربان ەتۋدەن ايانبا".

وسى ءبىر اۋىز ءسوز سەرجاننىڭ كوكەيىنە ۇيالادى. 7 جىل حالىق ساقشىسى بولعان ءومىرىندە، ول ءولىم مەن ءومىردىڭ سىناعىن تالاي رەت باستان وتكىزدى: 1987 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى تۇستەن كەيىن ءبىر بۇزاقى اۋدان قالاشىعىنداعى تۇرعىندار اۋلاسىندا قاندەستىك ىستەيدى، دەلو مالىمدەمەسىن قابىلداعان سوڭ، قىزمەتكە كەلگەنىنە 2 اي عانا بولعان سەرجان ساقا حالىق ساقشىسى حۇ جۇيفۇمەن بىرگە دەرەۋ ناق مايدانعا جەتەدى، ول ومىرىنە تونگەن حاۋىپكە قاراماي بۇزاقىنى قولىمەن قوسا قاپسىرا قۇشاقتاپ الىپ، وت الدىرعىشتى جۇلىپ تاستاپ، شاپقى پىشاقتى تارتىپ الادى.

كوكتوعاي اۋدانى ەلىمىزدەگى ەڭ سۋىق جەردىڭ ءبىرى. ءبىر جەردىڭ اماندىعىن قورعاۋ ءۇشىن، سەرجان مەن جاۋىنگەر سەرىكتەرى ۇنەمى قارلى بوران، ايازدى تۇندەردە قاشقان قىلمىستىلاردى قۋعىندايتىن بولعاندىقتان، ۇسىك شالۋ، جاراقاتتانۋ ۇنەمى كەزدەسەتىن ءىس.

1994 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ 19 ـ كۇنى تاڭعى ساعات 4تە ۇسكىرىك جەل سۇيەكتەن ءوتىپ، بۇرقاقتاعان قار اينالانى تۇمشالايدى، سەرجان مەن جاۋىنگەر سەرىگى موتوتسيكلگە ءمىنىپ قاشقان قىلمىستىنى قۋعىندايدى، ولار اۋدان ماڭىنداعى شاعىن كومىر كەنىنەن قىلمىستىنى تۇتقىنداعان كەزدە، قارسىداعى ۇيدە قولىنا ناگان مەن وق بار تاعى ءبىر قىلمىستى بار ەكەنىن بايقايدى، سەرجان ەش تايسالماستان ەسىكتى شاعىپ كىرەدى. سول ساتتە اككى قىلمىسكەر الدەقاشان زىتىپ كەتكەن ەدى، ول قاتتى قىزىپ تۇرعانىنا قاراماي قارۋلى قىلمىسكەردى قورشاپ تۇتقىنداۋ شايقاسىنا قاتىناسادى.

كوكتوعاي اۋدانىنىڭ سول كەزدەگى جان سانى 90 مىڭعا جەتپەيتىن، قازاق، ۇيعۇر قاتارلى 20 نەشە ۇلت شوعىرلى قونىستانعان. ءاز ۇلت ساقشىسى بولعان سەرجان ۇلتتار ىنتىماعىن كوز قاراشىعىنداي قاستەرلەدى.

جاس حانىزۋ جىگىت لۋ داۋچيڭ 16 جاسىندا سىرت جەردەن كوكتوعاي اۋدانىنا كەلگەن، توبەلەسكىش بولعاندىقتان "اتاعى الىس ـ جاقىنعا تانىس" بولاتىن. سول كەزدە باۋ ـ باقشا اتىراپىندا قىزمەت كۇتىپ جۇرگەن سەرجان لۋ داۋچيڭنىڭ جان اشىر ـ جاقىنى جوق ەكەنىن بايقاپ ۇيىنە ەرتىپ كەلىپ قوندىرادى. ءبىر كۇنى لۋ داۋچيڭ باسقالارمەن توبەلەسىپ جارالانىپ قالادى، سەرجان ونى ۇيگە سۇيەپ جەتكىزىپ، جاراقاتىن تازالاپ، تاڭىپ بەرەدى. سەرجان تۇسىنا قارايلاسقانداي لۋ داۋچيڭگە تۇپ ـ تۇرا 2 اي قارايلاسادى، لۋ داۋچيڭ قاتتى اسەرلەنىپ، ادا ـ كۇدە تۇزەلىپ، تۇرمىسى دا تۇرا جولعا تۇسەدى.

سەرجان مەن حۇ جۇيفۇ قىزمەتتەگى سەرىك ءارى بال جالاسقان دوس. قىزمەتتە سەرجان كىشى پەيىلدىكپەن حۇ جۇيفۇدان ۇيرەنىپ، اقىل سۇرايدى، قىلمىسكەرلەرمەن ايقاسقاندا، ەكەۋى ىشتەي ۇعىسىپ سايكەسىپ، تەز قوسا شايقاساتىن. ءبىر رەتىندە، حۇ جۇيفۇ اۋىر ناۋقاسقا شالدىققان جۇبايىن ەرتىپ ۇرىمجىگە بارىپ 2 اي ەمدەتەدى، سول كەزدە سەرجان ولاردىڭ جاس بالاسىن دەن قويا قارايلاسادى.

كاسىبي ەرەكشە بولعاندىقتان جانە شەكتەن تىس قىزمەت ىستەگەندىكتەن، سەرجان جاستايىنان رەۆماتيزمدىك بۋىن قابىنۋ جانە جوعارى قان قىسىمى ناۋقاسىنا شالدىعادى. اياعىنىڭ قاتتى اۋىرعانى جانىنا باتىپ قىزمەت ىستەۋى ۇنەمى قيىنعا سوقسا دا دەمالمايدى.

سەرجان قۇربان بولعانىنان كەيىن، ونىڭ جاۋىنگەر سەرىكتەرى وعان مىناداي ءبىر "ەسەپ" جاسايدى: قىزمەتكە قاتىناسقان 7 جىلدا 2 جىل ءبىلىم تولىقتادى، ءتۇرلى قوعام اماندىعى دەلوسىنان 59ىن ءبىر جايلى ەتىپ، ەلەۋلى قىلمىستىق ىستەر دەلوسىنان 11ىن شەشۋگە كومەكتەستى، 5 جىلدا جيىنى 2300 ساعاتتان كوپ ۇستەمە قىزمەت ىستەدى.

"تۇلپار بولار قۇلىننىڭ مۇشەسىنەن بەلگىلى، ادام بولار بالانىڭ كىسىسىنەن بەلگىلى". جۇرت قازاقتىڭ وسى ءبىر اۋىز ماقالىمەن سەرجاندى بەينەلەيدى، ونىڭ ءومىر جولىنداعى جارقىن ىزدەرى ۇمىتىلعان جوق...

(باسى 1 ـ بەتتە)

قاربالاس قىزمەتتىڭ وسى 21 جاستاعى جاس جىگىتتىڭ كوڭىلىن مارقايتىپ، وزىنە دەگەن مىعىم سەنىمگە بولەگەندىگى كورىنىپ تۇر.

■ اسحانانى كوتەرمەگە العان قاجىرلى ادام

"روزنتوحتى، ەرتەڭ تۇستە مەن لاعمان سالماقشىمىن، بۇگىن ۋاقىت شىعارىپ تاعام ماتەريالدارىن الىپ كەلەسىڭ ـ عوي". 8 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنى اسحانانىڭ باس اسپازى احمەت توحتى ءومار ءبىر جاعىنان، سول كۇنگى تۇسكى استى دايىنداسا، ەندى ءبىر جاعىنان، روزنتوحتىعا ساتىپ الۋعا قاجەتتى تاعام ماتەريالدارىن تاپسىرىپ جاتتى. ءار كۇنى وسى ۋاقىتتا، روزنتوحتى، ەڭ الدىمەن، مۇزداتقىشتاعى قوي ەتى سياقتى ماتەريالداردى تولىقتاۋ قاجەت پە، جوق پا دەپ قاراپ كورەدى، ونان سوڭ زات ساتىپ الۋ جوسپارىن جاسايدى.

لوپ اۋدانى ناۋا اۋىلدىق كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ كاسىپ باقشاسىندا 200دەن استام جۇمىسشى بار، باقشا رايونىنداعى اسحانا ءار كۇنى جۇمىسشىلاردى تۇسكى اسپەن قامدايدى. "تاعام تىزىمدىگىن ءبىر كۇن الدىن تۇراقتاندىرىپ تاستايمىز، ءار اپتادا 1000 يۋانعا تايىاۋ اقشاعا كوكونىس ساتىپ الامىز. كوكونىس ساتىپ الۋدىڭ دا وزىندىك ءمانى بار، بازاردا قايسى دۇكەننىڭ كوكونىسى جاس، ارزان، قانداي پيازدى تاڭداپ العاندا ءدامدى بولادى، ءسابىزدى قالاي ساقتاعاندا بۇزىلمايدى، وسىنىڭ ءبارىن باس اسپاز ماعان سابىرلىلىقپەن ۇيرەتتى". روزنتوحتى بىلاي دەدى: بۇرىن بۇل ىستەردەن مۇلدە بەيحابار ەدىم، ۇيرەنۋگە ىقىلاسىم دا بولمادى. قازىر ۇقسامايدى، قازىر زات ساتىپ الۋدان سىرت، تيجارات وزىندىك قۇنىن قالاي مەڭگەرۋ، پايدانى قالاي ەسەپتەۋ، قايسى ماتەريالداردى الدىن الا دايىنداۋ كەرەك ەكەندىگى جونىندە دە كوڭىلمەن سان بولدى. "ءبىر جاقسىسى وسى بىلىمدەردىڭ ءبارىن كاسىپتىك شەبەرلىككە تاربيەلەۋ ـ باۋلۋ ورتالىعىندا ۇيرەنگەنىممەن، جاندى ۇيرەنىپ، يگەمدى پايدالانساڭىز، قيىندىعى جوق". روزنتوحتى نىق سەنىممەن كەۋدەسىن قاقتى.

روزنتوحتىنىڭ قۇلشىنىسىن باقشا رايونىنداعىلاردىڭ ءبارى كوزىمەن كورىپ وتىر. "بۇل جىگىت كەم ءسوزدى، ءبىراق وتە ءتۇزۋ، ءاربىر ءىستى بار ىنتا ـ پەيىلمەن ىستەيدى". كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ كاسىپ باقشاسىن باسقارۋ كوميتەتىنىڭ مەڭگەرۋشىسى لي پىڭ: اسحانانى مونتازداي تازا ۇستايدى، تاعامدارى ءدامدى بولۋمەن بىرگە، ءتۇرى دە كوپ، كوپشىلىك اسحاناعا بارىپ تاماقتانۋدى جاقسى كورەدى، ـ دەدى.

اسحانانى كوتەرمەگە العان جارتى جىلدا روزنتوحتى تيجارات جۇرگىزۋدىڭ جولىن بىرتە ـ بىرتە ۇيرەنىپ الدى. 7 ـ ايدا جۇمىسشىلاردىڭ ەڭبەكاقىسى مەن وزىندىك قۇنىن شىعارىپ تاستاعاننان كەيىنگى كىرىسى 3500 يۋان بولدى. "اقشاسى كوپ ەمەس، ماڭىزدىسى، تاجىريبەسى باعالى". روزنتوحتى اسحانانىڭ قىزمەتى ءوزىنىڭ بولاشاقتا تاماقحانا اشۋىنا نەگىز قالايدى دەپ قارايدى ەكەن.

■ بۇرىن تۇرمىس سۇرەڭسىز بولاتىن

ۇلىنىڭ ءوز ەڭبەگىمەن كۇنەلتىپ جاتقانىن كورگەن اكەسى توحسۇن ءدان ريزا. "بۇرىن ول مۇنداي ەمەس بولاتىن، ءوزىن ۇيگە قاماپ الىپ، ەشقايدا بارمايتىن، ەشتەڭە ىستەمەيتىن. ءتىپتى، شەشەسىنىڭ قىستاقتاعى قيمىل ورتالىعىنا بارىپ بيگە قاتىناسۋىنا دا قارسى بولاتىن". توحسۇن ۇلىنىڭ وتكەنىن ەسكە العاندا، ىشتەي قىنجىلدى.

روزنتوحتى ءۇيدىڭ ۇلكەنى، ورتالاۋدى تاۋىسقاننان كەيىن قىزمەت ىزدەگەن جوق، كەيىن بىرتە ـ بىرتە ءدىني ۇشقارى ەلەمەنتتەردىڭ ىقپالىنا ۇشىراپ، ولاردىڭ ايتىلمىش "ولشەمىنە" سەندى.

"دوستارىم مەنى ءان ايتىپ، ءبي بيلەيتىن جەرلەرگە شاقىرسا بارمايتىنمىن. ۇيدەگىلەر سىرتقا شىعىپ دۇمانداپ قايتپاقشى بولسا دا جول قويمايمىن، ولارمەن ۇرىساتىنمىن. قالاياعى ءىنىم، قارىنداسىم اسىر سالىپ، ءماز ـ ءمايرام بولىپ ويناسا دا، جاعىمسىز سەزىنەتىنمىن". مۇنداي تۇرمىس روزنتوحتىعا تيتتەي دە كوڭىلدىلىك باعىشتامادى، وتباسىنداعىلاردىڭ كۇنى بويى جىم ـ جىرت وتىراتىنىن كورگەن ول ءىستىڭ كەلەڭسىزدىگىن اڭعارا باستادى.

"مەن قىستاق كادرىن ىزدەپ بارىپ اڭگىمەلەسىپ، ماسەلەنىڭ يدەيامدا ەكەندىگىن ءبىلدىم". بىلە ـ شالا روزنتوحتى لوپ اۋداندىق كاسىپتىك شەبەرلىككە تاربيەلەۋ ـ باۋلۋ ورتالىعىنا بارىپ ۇيرەنەدى، ول وسىناۋ ەڭسەسىن باسقان تۇرمىس كۇيىنەن ارىلۋدى ويلايدى.

باۋلۋ ورتالىعىندا، روزنتوحتى مەملەكەتتە ءبىر تۇتاس قولدانىلاتىن ءتىل ـ جازۋدى، زاڭ ـ ەرەجەلەردى ۇيرەنىپ، ءدىني ۇشقارى يدەيانىڭ زيانىن تانىپ جەتەدى. "كوڭىلدى ساتتە كۇلىپ ءجۇرۋ، قاسىرەتتى شەككەندە جىلاۋ، قۋانعان كەزدە ءان سالىپ، ءبي بيلەۋ ـــ مىنە، بۇل ادامنىڭ تابيعاتى. اناۋ ءدىني ۇشقارى ەلەمەنتتەر ءدىندى جەلەۋ ەتىپ، ءبىزدىڭ تابيعاتىمىزدى جويدى". روزنتوحتى ءوزىنىڭ باۋلۋ ورتالىعىندا تاعى مەيمانساراي باسقارۋ ساباقتارىن وقىعاندىقتان، كەيىن ورايى كەلىپ جاتسا كاسىپتەنبەكشى نەمەسە شارۋاشىلىق قۇرماقشى ەكەندىگىن ايتتى.

ۇيرەنۋىن اياقتاعان سوڭ، قىستاق تۇرعىندار كوميتەتىنىڭ كوڭىل ءبولۋى مەن كومەكتەسۋىنىڭ ارقاسىندا، ول اۋىلدىق كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ كاسىپ باقشاسىنىڭ جۇمىسشىلار اسحاناسىن كوتەرمەگە الىپ، 3 قىستاق تۇرعىنىن جۇمىسقا قابىلداپ، اۋىلدان قۇرماش قۋىراتىن باس اسپازى ۇسىنىس ەتتى. "اسحانانى كوتەرمەگە الۋ جونىندە تاجىريبە جوق بولعاندىقتان، ماڭايىمداعى ادامداردان اقىل ـ كەڭەس سۇرادىم. جۇمىستان قولىم بوساعان ارەدىك ۋاقىتتا اسحاناداعى ىدىس ـ اياق، پاتنۇستاردى تاپ ـ تازا ەتىپ جۋىپ، رەت ـ رەتىمەن ءتىزىپ قويامىن"، ـ دەدى روزنتوحتى. جۇمىسشىلاردىڭ تاماقتى قۇشىرلانا جەگەنىن كورىپ، ول بۇرىن ـ سوڭدى بولماعان قاناعات سەزىمىنە بولەنىپ، كوڭىلى شاتتىققا شومدى، سوڭىنا كەلە ءوز قۇنىن دا تاپتى.

■ وزگەرىس بولماشى ىستەردەن بايقالدى

روزنتوحتىنىڭ اسحانانى كوتەرمەگە الۋىندا دا "ءوز ەسەبى" بار، ول بولسا اسحاناداعى باس اسپازدان بىرنەشە تاماق ءتۇرىن جاساۋدى ۇيرەنۋ. "اكە ـ شەشەم قارتايىپ قالدى، كۇندەردىڭ بىرىندە ولارعا ءوز ونەرىمدى كورسەتۋدى ويلاپ ءجۇرمىن". روزنتوحتى قولدارىن ىسقىلاپ، ءسال ىڭعايسىزداندى، "الى جەتكىلىكتى ۇيرەنە قويعانىم جوق، ءدامى ونشا جاقسى ەمەس".

ءىس جۇزىندە، روزنتوحتىنىڭ وزدەرىنە ءبىر ۋاق ءدامدى تاماق جاساپ بەرۋ ـ بەرمەۋىنە شەشەسى التىنگۇل ونشا ءمان بەرىپ جوق. "ول قازىر كۇن سايىن ماعان سەرىك بولىپ قىستاقتىڭ قيمىل ورتالىعىنا بارىپ ءبي بيلەيدى، قىستاقتاعىلار بىزگە قىزىعا قارايدى". التىنگۇل ۇلىنىڭ بەينەسىن تىلگە تيەك ەتكەندە، قۋانىشتان گۇلدەي جايناپ كەتەدى.

روزنتوحتى بىلاي دەدى: جۇمىستان تۇسكەن سوڭ شەشەمە سەرىك بولىپ ءبي بيلەپ، بوي جازىپ، كوڭىل كوتەرەمىن، ۇيگە قايتقان سوڭ راقاتتانىپ ۇيىقتاپ، جاقسىلاپ تىنىعىپ ەرتەسى جالعاستى قۇلشىنا قىزمەت ىستەيمىن.

"وزگەرىسى وتە زور، روزنتوحتى قازىر قيمىلدارعا بەلسەنە تىزىمدەلىپ قاتىناسادى، ءان مەن ءبيدىڭ بارىنە ءجۇرىپ تۇر، ءوزى دە ەلپەك باۋىرمال، باسقالارعا كومەكتەسۋدى سۇيەدى". وسى جاس جىگىتتى اۋىزعا العاندا، قىستاقتىڭ ءبىرىنشى شۋجيى داي يۋيين باس بارماعىن كورسەتىپ اۋىز جاپپاي القادى.

توحسۇن نەشە ون جىل ۇزاق جولدى جۇك اۆتوموبيلىن ايداعان قارت شوفەر، قازىر اۋىلدا ءبىر اۆتوكولىك تۇراعى تيجاراتىمەن شۇعىلدانادى. "ۇلىم ۇيرەنۋىن اياقتاعان سوڭ اڭگىمەشىل بولىپ كەتتى، مەنىمەن بولاشاقتاعى جوسپارى تۋرالى ۇنەمى سىر شەرتەدى". توحسۇن تىلشىگە: قازىر قىستاق، قالاشىقتاردا زاۋود بارعان سايىن كوبەيدى، ۇلىم وزگە زاۋودتاردىڭ دا اسحاناسىن كوتەرمەگە الۋدى ويلاپ ءجۇر، ـ دەدى.

"مەن ءتيپتى دە كوپ تاجىريبە توپتاپ، شارت ـ جاعداي تولىسقاندا ءبىر ءدامدى تاعامدار تاماقحاناسىن اشامىن". روزنتوحتىنىڭ ويىنشا شارۋاشىلىق قۇرۋ تەك ءوزىنىڭ ىشەر اس، كيەر كيىم ماسەلەسىن شەشۋ عانا ەمەس، ونان دا ماڭىزدىسى، ارمانىنا قانات ءبىتىرىپ، ءتيپتى دە كوپ اۋىلداستارىنىڭ كەدەيلىكتەن ارىلىپ، اۋقاتتانۋىنا كومەكتەسۋ ءۇشىن ەدى.